

commissie volgde een korte discussie, waarin de meningen verdeeld waren en bleven en De Jong concludeerde dat hij de tekst niet zou wijzigen. (vii)

‘Nederland wordt leeggeroofd’, luidt de titel van de paragraaf uit deel 10B waarin wordt beschreven hoe de bezetter in het najaar van 1944 op grote schaal zeer uiteenlopende goederen, van schaatsen tot machines voor de zware industrie en van vee tot textielwagons vorderde. De Jong stelde zichzelf in het concept-manuscript de vraag of dit alles als ‘roof’ mocht worden betiteld:

- ‘Wij menen van wel. Bij het zich toeëigenen en wegslepen van goederen uit Nederlands bezit, kunnen wel veelal vorderingsbewijzen afgegeven zijn, zoals bij de vordering van dekens en kledingstukken het geval was, maar dat betekende niet anders dan dat de oorspronkelijke eigenaren een papier van hoogst twijfelachtige waarde in handen kregen; [...] Vorderingsbewijzen en bankbiljetten waren papier – papier waarmee men bleef zitten, nadat men de geroofde goederen was kwijtgeraakt.’ (mii)

Brugmans vond het echter veel te ver gaan om het inpikken op grond van vorderingsbewijzen als roof te beschouwen omdat onzeker bleef of ze ook gehonoreerd konden worden. Bovendien:

- ‘Betaling in geld blijkt je ook als roof te beschouwen, omdat het geld zijn waarde wel zou verliezen. [...] Ja, alle inflatie is goedbeschouwd roof en dan moet onze tegenwoordige regering als een roversbende worden beschouwd.’ (mii)

De Jong meende in de ‘Memorie van Punten’ dat hij in zijn tekst voldoende duidelijk had gemaakt waarom hij een wat ruimere inhoud dan gebruikelijk aan ‘roof’ had gegeven. Tijdens de discussie hield Brugmans echter met hulp van Klein staande dat in tijd van oorlog het internationaal recht nu eenmaal allerlei rekvisities toestaat; daarom vond hij het in dit geval niet geoorloofd ‘roof’ als algemene typering te gebruiken. De Jong beloofde in zijn tekst meer op het element van vordering te zullen wijzen. (vii)

Hoofdstuk 3 van deel 11B ging over de hongerwinter van 1944–1945. Kleins kritiek was dat dit hoofdstuk ‘sterk impressionistisch’ was: het bestond zijns inziens uit een opsomming van voorbeelden en bevatte niet de

- ‘duidelijke centrale probleemstelling die in dit hoofdstuk toch erg voor de hand zou hebben gelegen: de maatschappelijke ontwrichting. Waardoor wordt deze veroorzaakt, waaruit bestaat zij, wat waren de gevolgen, hoe werd zij bestreden, waarom mislukte dat. Deze vragen worden nu volstrekt